

MARIK SÁNDOR

A sebészet művészete

Beszélgetés Gloviczki Péter érsebésszel, az Egyesült Államok-beli Mayo Klinika professzorával

Gloviczki Péter érsebész professzor (1948. május 5.) régi nyíregyházi család sarja. Az idősebb helyiek közül sokan emlékezhetnek még, hogy a Zrínyi Ilona utca elején működött Gloviczki József „elsőrendű fényképeszeti műterme” (Margócsy József irodalmár-helytörténész megfogalmazása), vagy a Széchenyi utca 10. számú polgári házra, ahol dr. Gloviczki Zoltán főorvos magánrendelője volt. Az utóbbi épületben élt az ideg- és belgyógyász édesapa feleségével, Évával, és öt gyermekükkel. Péter még kisdiaák volt, amikor a család Nyíregyházáról Budapestre költözött. Középiskolásként Pannonhalmán a bencéseknel tanult, diplomát és tudományos fokozatot Budapesten a Semmelweis Orvostudományi Egyetemen szerzett, majd a Városmajori Érsebészeti Klinikán kezdett gyógyítani. Egy Párizsban töltött ösztöndíjas korszaka után olyan munkalehetőség nyílt meg előtte, amelyről korábban csak álmozdott: Amerikából ajánlottak visszatartásmentes lehetőséget. Harmincöt esztendővel ezelőtt kelt útra, de nem valamilyen sokmillió metropoliszban telepedett le, hanem az akkor 55 ezer – ma viszont már 112 ezer – lakosú minnesotai kisvárosban, Rochesterben. A helyválasztás csak Magyarországról nézve meglepő: az Egyesült Államokban fogalom a Mayo Klinika, amelynek meghatározó létesítményei ebben a városban működnek. A világszerte híres egészségügyi központot az orvostudomány Mekkájának is nevezik.

– Sikeres érsebész-professzor, az Egyesült Államok Klinikai Érsebészeti Társaságának elnöke is volt. Amikor belép a Mayo Klinika „Leslie & Susan Gonda Building” nevet viselő legújabb, 21 emeletes épületébe, eszébe jut néha, hogy az egy emigráns magyar ember, a milliárdos Gonda László adományából épült?

– Ez nem is lehet kérdés. Magyar múltamra nagyon büszke vagyok. Büszke vagyok azokra a magyarokra is, akik Amerikába jöttek, és – filantrópként vagy orvosként – hozzájárultak a tudományhoz. Miután a Gonda-épületben dolgozom, és nyolc évig én vezettem a Gonda Érsebészeti Központot, már megszokásból is jóleső érzéssel pillantok az épület homlokzatán lévő feliratra, amely a házaspár nevét örökíti meg. A Gonda-család mindhárom tagja, László, Zsuzsa és a fiúk, Louis igazi filantróp és nagy ember. Leslievel – a tartós amerikai élet után már az itt használt neveket mondjuk – szoros barátságot kötöttünk már vagy két évtizede, együtt éltük meg e gyönyörű létesítmény felépítését és megnyitását. Ma is tartjuk a kapcsolatot, és amikor Los Angelesben járok, meglátogatom. Fantasztikus ember, aki rengeteget adott az egészségügynek és a Mayo Klinikának. Sajnos, Susan néhány éve meghalt, de fiúk a lehetőségeihez képest folytatja a családi hagyományt.

– *Más magyar érsebészeket is ismer, akik Amerikában jutottak a karrier magas fokára?*

– Többen vannak ilyenek. Például Amerikában az érsebészet atyjának Emerick Szilagyit tartják, azaz Szilágyi Imre magyarországi születésű orvosprofesszort. Több évtizedig nagyon közeli kapcsolatban álltunk. Ő is a nagy magyarok egyike, aki szakmai körökben jól ismert. Érdekes, hogy egy időben a *Journal of Vascular Surgery* című érsebészeti szakfolyóirat főszerkesztője is volt, ami az én mostani tisztem. Persze más magyar szív- és érsebészek is nagy pályát futottak be az Újvilágban.

– *Bemutatná röviden munkahelyét, a bíres kórházat?*

– A Mayo Klinika az *US News & World Report* legutóbbi felmérése szerint az ország első egészségügyi intézménye. A népszerű amerikai magazinról érdemes tudni, hogy rendszeresen tesz közzé rangsorokat és éves jelentéseket elsősorban az oktatás és az egészségügy területéről. Ezek az elemzések 1983 óta egyre nagyobb befolyásra tettek szert. Aki egy intézmény minőségéről érdeklődik az Egyesült Államokban, először e magazin kimutatásait nézi meg. Ezért különösen értékes a tavalyi minősítés. Klinikánk 2014-ben jeles évfordulót ünnepelt: névadója, dr. William Worrall Mayo 150 esztendeje, 1864-ben nyitotta meg orvosi praxisát Rochester városkában. A fordulópontot az 1883. évi, sok halottat és sebesültet követelő tornádó jelentette. Ferences rendi szerzetes nővérek kórházat építettek, és meghívták dr. Mayot, hogy vezesse azt. A St. Mary Kórház 1889-ben nyílt meg, ahol a doktor már két orvos fiával együtt gyógyított, s ott mindig a beteg érdeke volt az első. Ez ma is így van. A karizmatikus orvos által vezetett kis kórházból fejlődött ki a mostani hatalmas komplexum, amelynek két további klinikája működik Arizonában és Floridában, rendszerét pedig alkalmazzák egész Amerikában, főleg persze itt Minnesotában, valamint a közeli Wisconsin és Iowa államban.

– *Hogyan lehetne érzékelteni a klinika méreteit?*

– Közel hatvanezer ember dolgozik a Mayo kereteiben, harmincötezer Rochesterben, hat-hat ezer Jacksonville-ben és Scottsdale-ben, továbbá ide sorolható a Mayo Health System (egészségügyi rendszer) hetven kórháza és klinikája az említett három

államban. Évi 1,3 millió páciens keresi fel az intézményeket, akik százötven országból érkeznek. Csupán a rochesteri központban naponta ezer beteget látunk el...

– ... *mint olvastam valahol: minnesotai farmertől washingtoni szenátorig, vagy magánrepülőgéppel érkező olajsejkekig. Drága intézmény az önöké?*

– A Mayo nonprofit magánkórház, tehát nem jótékonyági intézmény vagy állami költségvetésből fenntartott klinika. Bevételeiből fedeznie kell a három pillér kiadásait: a klinikai praxisét a fejlesztésekkel együtt, a kutatómunkáét és az oktatását. Minden bevételt, ide értve az adományokat is, ezekbe forgat vissza. Való igaz, vannak tehetősebb ügyfeleink a világ minden tájáról – magam is operáltam amerikai alelnököt, minisztert, közel-keleti uralkodót –, de nem ez a jellemző. Ha csupán ilyenekre várnánk, elég nehéz lenne napi ezer ránk számító gazdag embert találni. Tehát megfizethetőnek kell lennie, amire nemcsak a vagyon, hanem a különböző biztosítások is lehetőséget teremtenek. Persze nem úgy kell elképzelni, hogy aki hozzánk jön, mindenki műtőasztalra, szike alá kerül. Ma már sokan tudatosan élnek egészséges életet, gondot fordítanak a megelőzésre, egészségük megőrzésére. Ők azok, akik csupán orvosaink tanácsaira számítanak, vagy rutinellenőrzésekre jönnek. A kérdés konkrét részére a válaszom: mi vagyunk a legjobb intézmény, de nem a mi áraink a legmagasabbak.

– *Tudom, Amerikában nem illik a jövedelmekről kérdezni. Mégis, egy ilyen elit behyzen kiemelkedően megfizetik az orvosokat és más szakembereket?*

– A Mayo nonprofit létében rejlik a válasz. Itt nem az a cél, hogy vezetők megtömjék a saját zsebüket, vagy az orvosokét. A profitot az imént említett három nagy terület továbbfejlesztésére költik. Tehát nagyon jók a munkafeltételek, részben ezért is vágnak ide a kutató- és gyógyító orvosok. Persze tagadhatatlan, hogy a klinikán jó fizetések is vannak, különben csak a műszerekért, környezetért nem jönnének ide a világ minden tájáról a legjobb specialisták. Ugyanakkor vigyáznak arra is, hogy ne a milliárdosok számát gyarapítsuk. Amerikában általános trend az, hogy ha többet dolgozol, többet keresel. Itt nem így van. Minket azért vesznek ide, hogy gyógyítsunk. Ha kell, akkor megoperáljuk a beteget, ha nem kell, semmi nem ösztönöz arra, hogy mégis. Az orvosok jövedelme sem függ az elvégzett operációk számától. A lényeg, hogy a beteg meggyógyuljon. Itt minden páciensnek saját orvosa van, a betegekkel annyi időt töltenek, amennyi a gyógyításhoz szükséges. Ennek ellenére a zsebbe csúsztatott hálapénz ismeretlen fogalom.

– *A klinika honlapján láttam, hogy nemrégiben tízenötzezer (!) mobil eszközt, tabletet, okos telefonot vásároltak a klinikán gondozottak számára. Miért van erre szükség?*

– A Caring Bridge (Gondoskodó Híd) nevű internetes rendszerünk nagyon kedvelt, felhasználóbarát alkalmazás. Ingyenes, személyes, privát weboldalak révén segít a Mayo-betegeknek a kapcsolattartásban a klinikán tartózkodás idején. Általa lehet konzultálni is a kezelőorvosokkal, betegeink meg tudják nézni a saját leleteiket, a kórlapjukat, további információkhoz juthatnak. Képzeljük el, hogy vérvétel vagy CT-vizsgálat után egy órán belül látni lehet az eredményt a szakorvos és a kezelőorvos véleményével együtt, holott ilyesmire másutt napokat kell várni. Lényeges, hogy a

beteg elől nem lehet elhallgatni semmit, minden információhoz haladéktalanul hozzájut. További jó dolog, hogy pácienseink ugyanezek a modern eszközökön tartják a kapcsolatot szeretteikkel, akkor is, ha esetleg a távolság miatt ez személyesen nem mindig tehető meg. Még egy érdekességet említenék. A Mayo Klinikán az Orvosi Humanitás Központját azzal a szándékkal hozták létre, hogy hirdesse: a beteg igénye, kiszolgálása az első. Segítenek egy alapvető orvosi kérdés megválaszolásában: „milyen érzés lehet betegnek lenni?” Csak egy példa: miközben a páciens vérvételre vár a barátságos, kényelmes bútorokkal berendezett helyiségben, a falakon három gyönyörű Miro-festményt láthat. Mellettük rövid ismertető a 90 éves korában, 1983-ban elhunyt híres katalán festőművész munkásságáról és az általa képviselt szürrealizmusról.

– *Nyilvánvaló, hogy egészen más érzés ilyen körülmények között várakozni, mint egy forgalmas kórházi folyosón. Nem luxus egy aránylag kis orvosi váróban tartani ilyen értékes alkotásokat?*

– Hasonló képzőművészeti válogatás számtalan van ebben a nagyszerű épületben. Elhelyezésüket már a tervezés folyamatában figyelembe vették és cserélni is lehet. A műalkotásokat azonban nem csupán falra akasztják: képzett szakemberek naponta tartanak tárlatvezetéseket a délutáni órákban. Akit érdekel, többet is megnézhet a kifüggesztett, vagy a weblapon közzétett menetrendek alapján. Nekem tetszik, hogy a nagy hallban áll egy zongora, amelyen alkalmanként meghívott vendégek koncerteznek. Az is előfordul, hogy betegeink közül ül le valaki játszani, és később derül ki, hogy világhírű művész. Hozzáteszem: orvosaink között is vannak kiváló zongoristák. Elképzelhető a különbség a mi intézményünk és egy átlagos kórház között. Tehát a Mayo Klinika így is gyógyít.

– *Hogyan vezetett az életútja Nyíregyházáról Rochesterig? Nehéz döntés volt, amikor az orvosi pályát választotta? Hiszen bűvészként akkor már nem csupán itthon, hanem külföldön is sikeres, elismert volt...*

– Egyáltalán nem volt nehéz döntés a pályaválasztás. Tudom, furcsa ilyet mondani, de igaz: már hat éves koromban is orvos akartam lenni, és ahogy az évek teltek, az elhatározás egyre erősödött, tudatosabbá vált. Volt, aki megmosolygott Nyíregyházán, amikor a kérdésre „Mi leszel, ha nagy leszel?” kivágtam: sebészprofesszor! Valójában édesapám példája járt a lelki szemeim előtt, aki belgyógyász és ideggyógyász szakorvos volt. Felismertem apámban egy igazi orvos jellemvonásait: gyakorlat, együttérző gondoskodás, a betegek iránti szeretet, őszinteség, fáradhatatlan munkabírási és bátorság az alapelvek vállalásához. Ezt akartam én is. Otthon már kisgyerekként hallottam arról, hogy az országban elsőként Nyíregyházán végzett egy bizonyos szívműtétet Eisert Árpád 1951-ben, és az mekkora eredmény. Apám jól ismerte. Galántha György nőgyógyász főorvos hatását is említeném. Míg a szülők egymásnál vendégeskedve beszélgettek, mi a fiával, akivel osztálytársak voltunk az általános iskolában, orvosi álmokat szövögettünk, természetesen a magunk szintjén. Az ilyesmi azonban megmarad, sőt felelősödik akkorra, amikor időserű lesz a pályaválasztás. Ilyen alapok befolyásoltak Pannonhalmán, a középiskolában is, hogy biztonsággal

eldöntsem, milyen ember akarok lenni, mivel akarok foglalkozni. Pannonhalmán is lett példaképem, a sokat segítő Endrédy Vendel egykori ciszterci apát személyében, aki bérma-keresztapám, és akinek ministránsa is voltam.

– *Ezek szerint volt elhatározás, jól felkészítő iskola, egyenes út vezetett a budapesti orvosi egyetemre, ahol a diploma mellé megkapta a legkiválóbbaknak adományozható aranygyűrűt is. A sokféle orvosi szakterület közül ki vagy mi vezette az érsebészet közelébe?*

– Medikusként a Kórbonctani Intézet tudományos diákköréhez kötődtem, később dolgoztam is itt; jó alap egy orvosnak. Az intézetben az egymást követő két igazgató volt nagy hatással rám pályakezdő éveimben: Jelinek Harry, aki az érpatológia területén ért el sikereket, és Kádár Anna, aki szintén e témában mélyült el, miközben kezdeményezte az intézetben az angol nyelvű oktatást. Kettőjüket tudnám megnevezni, akik először kötöttek az erek világához.

– *Első munkahelye azonban mégis a városmajori Érsebészeti Intézet volt...*

– Amikor az általános egyetemi tanulmányok vége felé minden irányban próbáltam tájékozódni, hogy mire specializálódjak: általános sebészetre, gyermeksebészetre vagy valami másra. A kardiológia, a szívgyógyászat is érdekelt. Hatodéves voltam, amikor az egyetem IV. számú Sebészeti Klinikájára – amely a budai oldalon, a Városmajorban működött – meghirdettek két állást érsebészeknek. Utóbb derült ki, hogy akkor szerveződött az önálló Érsebészeti Intézet. Ízelgettem, latolgattam, jól hangzott, a patológián már a közelébe is kerültem, láttam benne fantáziát. Megkértem Jelinek Harryt, korábbi mentoromat a Kórbonctani Intézetben, adjon ajánlólevelet. Tudtam, hogy ismeri mindkét híres professzort, Soltész Lajost, aki az Érsebészeti Osztályt vezette, és Kudász Józsefet, aki a Klinika igazgatója volt. Először Soltész professzorhoz mentem, aki átküldött Kudászhoz, azzal, hogy ő az illetékes. Az igazgatónál következett az első „feketeleves”...

– *Szóba sem állt önnel?*

– Négy órát vártam a folyosón, mire eléje járulhattam. Meg sem szólaltam, és már kijelentette, nem ért egyet azzal, hogy kezdő orvosok minden szakképzettség nélkül az ő klinikáján tanulják a szakmát, szerezzenek előbb gyakorlatot, kezdjenek a patológián. Mondtam: éppen onnan jövök. Mire ő: hozzá csak a legkiválóbbak jöhetnek. Mire én: kitüntetéssel, aranygyűrűvel fognak avatni a jövő hónapban, ennél kiválóbb minősítés nincs az egyetemen. Mire ő: de igen, itt nyelveket kell tudni, nem is egyet! Mire én: hat nyelvből indultam versenyeken, többet megnyertem. Látvá szorult helyzetemet, ekkor szólt közbe a professzor asszisztense: mondja már azt is, hogy maga volt az a kis bűvész, aki megnyerte az első „Ki mit tud?”-ot. Erre megenyhült, és már barátságosabban azt mondta: jó, ha minden így van, akkor fogom javasolni a maga felvételét. Így lettem orvos a Városmajorban. Mire megkezdtem a munkát, sok változás történt: Kudász professzor nyugalomra vonult, és 1975. július 1-én Soltész professzor került a klinika élére, amely akkor vette fel az Érsebészeti Intézet nevet.

– *Tebát jó startot vehetett...*

– Dr. Soltész Lajos a szakterület kiváló ismerője volt, az érsebészet hazai úttörője. Vezetésével kezdődött 1953-ban az első önálló érsebészeti osztály szervezése Budapesten. Tőle hallottam először, hogy az érbetegségek sorába nemcsak az artériák, hanem a vénák és a nyirokutak problémái is beletartoznak, és az érsebésznek kell viselnie a visszérbetegségek, a lábszárfekélyek gondját is. Az ő klinikáján találkozhattam a hetvenes években a vénasebészet néhány külföldi óriásával. Soltész professzor küldött ki 1976-ban egy évre Párizsba, ahol a szakma nemzetközi hírű kiválóságai, Marceau Servelle és Jean Michel Cormier mellett dolgozhattam. Sok ritka betegséget, valamint gyógyításuk módját ismerhettem meg. Párizsban kezdett foglalkoztatni a nyirok-mikrosebészet, amiből érdeklődést kiváltó tanulmányt írtam. Servelle professzor gyakran beszélt tanítványainak az amerikai érsebészetről. Amikor megkérdeztem, hogy mégis, a nagy Amerikában hová kellene mennem, hogy a legjobbat lássam, amiről ő beszélt, azt mondta: egyértelmű, hogy a Mayo Klinikára. Öt évbe telt, mire 1981-ben ösztöndíjjal megérkezhettem Rochesterbe. Alexander Schirger professzor közbenjárásával az első kutatóorvos lettem egy újonnan alapított érsebészeti részlegnél. A professzor Prágából érkezett Rochesterbe. Az Amerikában született, de a Károly Egyetemen diplomázott fiatal orvos 1951-ben emigrált vissza az Egyesült Államokba Csehszlovákiából, és 1953-ban kezdte karrierjét a Mayon. Amikor már megtehetette, segítette a Kelet-Európából érkező fiatalokat – az édesapja kassai magyar ember volt... Nekem további ösztöndíjak tették lehetővé a hosszabbítást, míg nem 1987-ben a híres klinika kinevezett orvosa lehettem. Elég hosszú és változatos út volt, de megérte. Hálás köszönet minden professzoromnak, akik szinte kézről kézre adtak.

– *Édesapja hogyan tekintett az ön karrierjére? Elégedett volt, amikor a Mayora került? Járt ott, be tudta mutatni neki?*

– Természetesen hamar meghívtam, nagyon büszke volt, én pedig nem különben... Édesapám 1918-ban született – nyolcvan évig élt –, sok egészségügyi intézményt látott életében. Örült, hogy fia az „orvostudomány Mekkájában” gyógyíthat. Édesanyámmal együtt először 1983-ban töltöttek itt négy hetet. Mindnyájunknak nagy élmény volt. Elsősorban a klinika révén, de Minnesota, a „tavak és a folyók állama” sem a legismertebb úti cél Amerikában, pedig nagyon izgalmas vidék, több mint 11 ezer kisebb-nagyobb tó gazdagítja a kanadai határ és a Nagy Tavak közelében...

– *Kitérőként megkérdezem: mikortól tanult nyelveket? Életútjának alakulásában ugyanis fontosnak tűnik az idegen nyelvek ismerete.*

– Mindig érdekelték az idegen nyelvek, passzióból is tanultam. A bűvészkedés szintén segített: külföldön mindig nagyon hálás volt a közönség, amikor saját nyelvükön kommentáltam a látnivalókat. Utóbbi a '62-es Ki mit tud? után vett lendületet, amikor a győztesek Helsinkibe utazhattak, a Világifjúsági Találkozóra. Ott finnül adtam elő az egyik bűvészsámat, egy másik alkalommal Brünnben (Brno) pedig cseh nyelven. Később, világtúrázás közben más nyelveken is megtanultam néhány kulcsmondatot. Az egyetemi évekre a tanult nyelvek használata kiteljesedett, új értelmet

nyert, mert nagyon hasznos volt a szakirodalom tanulmányozásához, olyasmihhez is hozzáfértem így, aminek nem volt magyar fordítása, vagy éppen friss külföldi szakfolyóirat közölte. Az egyetemen, mint már elhangzott, hat nyelvből indultam nyelvi versenyeken. Most a magyaron kívül az angol, a francia, a német nyelvet használok rendszeresen. Oroszból sokat felejtettem, olaszul már csak kicsit értek. A megalapozottabb nyelvtanulást említve Pannonhalmát dicsérem, ott a nyelvekhez is kaptam színvonalas segítséget. Sokat számított, hogy négy évig latinul is tanultunk. Az angol-tanárom Kovács Arisztid atya volt, a gimnázium első igazgatója, ezt a nyelvet még ma is úgy beszélem, ahogy tőle tanultam. Tudását mutatja, hogy egy időben Habsburg Ottó tutora, azaz magántanára is volt.

– *Visszatérve a korábbi gondolatmenethez: hogyan helyezkedik el az érsebészet a nagyobb orvosi szakterületek sorában?*

– Ha a nagy egészben akarjuk elhelyezni, akkor az Amerikai Érsebészeti Társaságra hivatkozom, amelynek egy ciklusban elnöke is voltam. A Társásnak 5600 tagja van, a hasonló általános sebész szervezetnek nyolcvanezer. Tehát viszonylag kis szakma, hasonló, mint az idegsebészeké. Maga az érsebészet is szerteágazó terület, további specializációk vannak: artériák, vénák, nyirokerek. Általánosan úgy lehet megfogalmazni, hogy az érsebészek minden érbetegséggel foglalkoznak, ami nem a szívben és a koponyában van. Legtöbb betegünket valamilyen artériás, verőeres értágulat (*aneurysma*) bántja, amely szinte időzített bomba a testben, vagy érszűkület, érelmeszesedés okoz bajt a nyakában, a mellkasában, a hasában, a lábában. A visszerek, mélyvénás trombózisok és tüdőembóliák is a mi területünk, nagyon sok ilyen beteg van.

– *Melyek a legfontosabb tulajdonságok, adottságok, ahhoz, hogy egy medika, medikus majdan jó érsebész legyen? Gondolom, biztos kéz, jó szem, jó idegek...*

– Mind kell, de ezek csak az alapot jelentik. Az érsebészethez – sok más szakterülethez hasonlóan – jó munkatársak, jó csapat kell, mert ez egy erős teammunka. Együtt kell rezdülni a rezidensekkel, az asszisztensekkel, az altatóorvossal, a műtősökkel, a nővérekkel. Én mondhatom, hogy jó sebész vagyok, de azért lehetek jó sebész a Mayo Klinikán, mert olyanokkal dolgozom együtt, akik elkötelezettek és nagyon jól képzettek. Továbbá mindenki abban motivált, hogy az operáció sikerüljön, a beteg mielőbb elérje a teljes gyógyulást. Egy hajóhoz tudnám hasonlítani a műtönket, ahol a sebész a kapitány, de mit sem ér, ha nem tudja jól megszervezni a munkát, ha nem képes a legjobb kommunikációra, ha nem elég egy szemvillanás, hogy a sorsdöntő helyzetben értsék egymást.

– *Keze aranyat ér, hiszen életek múlhatnak a hosszú pályafutása alatt begyakorolt rutinos mozdulatain, ráadásul ebből él. Kíméli, különösen vigyáz rá? Van például különbiztosítása rá, mint a hollywoodi színésznőknek a formás idomaikra?*

– Természetesen, van külön biztosítás a kezeimre, amit a Mayo fizet, de ez a világ minden táján így van a jobb kórházakban. Csak az Egyesült Államokban ez a kockán forgó nagy összegek miatt fokozottan lényeges. Egy alapbiztosítás mindenképpen van. A speciális kiegészítő biztosítások két irányt céloznak meg. Az első, ha a beteg-

nek baja történe, és kártérítésre kerülne sor, az összegek csillagászatiak – az ilyen esetekre szakosodott dörzsölt ügyvédek révén újabban különösen –, ezt magánember nem tudná megfizetni. A másik irány maga az orvos. Ha megsérülne, mondjuk, a keze, és nem tudna tovább operálni, véget érhetne a karrierje, oda lenne az egzisztenciája. Nekem, szerencsére, egyikre sem volt szükségem, de előre nem lehet tudni. Ebből él a biztosítási szakma.

– *Az emberi testet behálózó érrendszer jó állapota létfontosságú. Az is baj, ha az erek beszűkülnek, az is, ha kitágulnak. Mit kell ahhoz tenni, hogy a lehető legtovább egészségesek legyenek az ereink?*

– A kérdésben benne van a válasz is. Ha a beszűkülést meszesedés, zsírosodás okozza, a legfontosabb, hogy változtassunk az étrenden, és mozogjunk többet. A tágulat az érfal gyengeségét mutatja, ennek meg kell keresni az okát. Persze a helyzet nem ilyen egyszerű. Más a tennivaló a veleszületett, és más az évek során kialakult betegségeknél. Az örökölt érbetegségek is származhatnak a kromoszómák hibáiból, de a gyengébb érfalakhoz az örökölt hajlam is elegendő. Bonyolult dolog ez, mert a tapasztalatok szerint például a férfiaknál hamarabb alakul ki érszűkület, mint a nőknél, még alapjában azonos feltételek esetén is. Ha szemügyre vesszük, az általánosabb érbetegségek előidézőit, többnyire nem lehet csupán egyetlen kiváltó okot találni. A leggyakoribbak között első helyen áll a cukorbetegség, ami erősen támadja az ereket. Emiatt fontos a gondozása, kezelése, a szövődmények kialakulása ugyanis lassítható. Unalomig mondjuk: a dohányzás nagyon káros. Nem minden dohányosnak lesz érbetegsége, de az biztos, hogy közöttük nagyságrendekkel több az érlemeződés miatt kezelésre szoruló páciens, mint a nemdohányzóknál. Szívfájdító, hogy Magyarországon milyen sok ember dohányzik. A következmény pedig előre látható: tüdőrák és szívinfarktus. Nem lehet eléggé hangsúlyozni, hogy figyelni kell a rendszeres testmozgásra és a táplálkozásra. Figyelmeztető, hogy most nagyon gyakoriak a koleszterin, a vérsír által kiváltott betegségek, a következmények halmozódhatnak. Magyarországon a halálozási okok között 54 százalékkal első helyen állnak a szív- és érrendszeri betegségek.

– *Sokszor halljuk, hogy felnőtt korban már nehezen lehet javítani a gyermekkorban elrontott táplálkozási szokásokon, sőt nem is nagyon érdemes. Meddig nem késő?*

– Soha nem késő, ezt sok jó példa mutatja. Erős akarat kell, de most ez más lapra tartozik. Viszont szavahihető, alapos tanulmányok szerint azok esetében, akik húszéves koruk táján átállnak az egészséges táplálkozásra és a több mozgásra, minimálisra csökken az infarktus veszélye. Sőt, egyáltalán nincs, vagy csak nagyon kis számban. Húszéves korban pedig az ember már felelősséggel tud dönteni, nem lehet csupán másokra hivatkozni, hogy mit miért tesznek, vagy nem tesznek. Érsebészként hozzáfűzöm: minden, ami a szívinfarktushoz vezet, az az egyéb ereket is károsítja. Tehát többszöröződhetnek a betegségek, és elérhetnek kritikus pontokat. Az is lényeges lenne, hogy ha tudomást szerzünk magas vérnyomásról, ami az emberi szervezet nagyon fontos mutatója, ne halogassuk a gondozást. Ma már megbízhatóan lehet kor-

dában tartani, és az esetleges érbetegségektől is megkímélhetjük magunkat. Ugyanez vonatkozik a magas koleszterinszintre és a cukorbetegségre – ezek veszélyes civilizációs ártalmak, de a szükségesnél még kevesebben tesznek ellenük.

– *Az utóbbi években nagyot változott a sebészet, sok a korszerű anyag, műszer, műtéti eljárás. Az Önök szakterületén mi jelenti a legnagyobb változást?*

– Az érsebészet teljesen megváltozott az utóbbi években. Ez annak eredménye, hogy a nyitott műtétek helyett úgynevezett *endovascularis*, azaz éren belüli megoldásokat alkalmazunk. Ami azt jelenti, hogy nem nyitjuk fel az emberi testet, az eret sem, hanem katéteren, vékony, rugalmas csövön át jutunk a belső műtéti területhez. Be tudunk tenni úgynevezett *sztentet*, amely csőszerű, belül általában hálós szerkezettel ellátott eszköz. Ez megakadályozza, hogy kiszakadjon a kiboltosodott érszakasz. Bizonyos részük olyan anyagból készül, ami később, a gyógyulás folyamatában felszívódik, tehát elegendő egyszer megbolygatni a beteg testrészt. Ez korszakos változás. Hatására nagyon lecsökkent a nyitott műtétek száma, ma már az artériákat és a visszereket is katéteren keresztül operáljuk. A mélyvénás trombózisok esetén szintén hasonlóan járunk el. Az érben a megfelelő helyre bevezetjük a katétert, és erős gyógyszerekkel feloldjuk a veszélyes vérrögöt. Külön szólnék a verőerekről, amelyek – konkrét munkáim miatt – számomra talán az előbbieknél is fontosabbak. A verőerek valamelyikén kialakuló tágulat leggyakrabban az aortaként ismert nagy verőér hasi vagy mellkasi szakaszán jön létre. Ritkábban kialakul a comb verőérében, a térdhajlatban futó érben, esetleg a nyaki erekben vagy a szívet ellátó koszorúerekben is. Én főképpen ezeket operálom, és itt különösen fontosak, hogy nagy sztenteket tudjunk fölhelyezni a szükséges helyre az erekben belül. Az új műtéti beavatkozás lényegesen kisebb rizikóval jár, mint a korábbi nyitott operáció, eredményeink vitathatatlanul jobbak lettek.

– *Ha az érsebész élé kerül a beteg, ön például mivel kezdi az orvosi munkát?*

– Két dolog nagyon fontos: először is a diagnosztika, hogy pontosan tudjuk, mi okozza a bajt. Ezt ma már rengeteg korszerű eszköz, műszer segíti, amelyek között vannak parányiak, és hatalmasak. A másik a kapcsolatteremtés a beteggel, hogy elnyerjem a bizalmát, ez egy emberi tényező, mindig bonyolultabb, mint a technika, holott ma már az sem egyszerű. Adalékként elmondanám, hogy a Mayo Klinikán minden évben kiválasztanak három kiemelkedő klinikust az alábbi szempontok szerint: következetesség, ösztönös megérvés, érzékenység, hozzáállás, kapcsolatteremtő készség és gondosság. A következetesség következetesen jó magatartást, megbízhatóságot, kiszámíthatóságot és magas etikai szintet jelent. Az alapító dr. Mayo az ösztönös megérvést hatodik érzéknek nevezte. Ez az orvos belső etikai rendszere, amely segíti abban, hogy mindig a beteg számára legelőnyösebbet válassza. Az érzékenység, vagy más néven empátia, a pökhendiség ellentétét jelenti, mivel a nagyképűség az orvos-beteg kapcsolat megrontója. A pozitív hozzáállás biztonságot és bizalmat eredményez. A jó kommunikációs készség fontos része a beteg meghallgatása. A szemkontaktus, megfelelő megérvés, egy mosoly, egy nem elsietett vizsgálat, mind részei

a kommunikációs készségnek. Az orvos-beteg kapcsolat alapja a bizalom, amely az orvos tisztességén, jellemén nyugszik. A gyakorlatban aztán klinikai ítélőképesség és sebészi intuíció szükséges ahhoz, hogy mikor és hogyan alkalmazzuk a megszerzett tudást a betegágy mellett vagy a műtőben. Az biztos, hogy a sebésznek együttérzőnek, gyakorlottnak és hozzáértőnek kell lennie, és sokat segít, ha ezt a beteg is érzi az első találkozáson.

– *Mindesz olyannak hat, mint egy álom. Meg tudják valósítani?*

– A bevezetőben beszéltünk a kórházi rangsorokról. Ezek több tízezer, kórházat megjárta ember véleményét tükrözik. És, ha a Mayo évek óta a listák élén szerepel, nem csinálhatjuk rosszul, több mint 150 éves hagyományt követünk.

– *Váltunk témát! Fölöttébb vonzódik a művészethez. Még az Érsebészeti Társaság szimpóziumán, leköszönő elnöki beszédében is szóba hozta. Miből táplálkozik ez a vonzalom?*

– Való igaz, szeretem a művészeteket. És, szerencsémre, mindig több művészi adottságokkal megáldott ember környezetében éltem, dolgoztam. A különféle alkotások emberivé teszik a környezetet, gyógyító erő sugárzik belőlük, kikapcsolódást, inspirációt és örömet nyújtanak betegeinknek. Aligha kell azt magyarázni, hogy a művészet hat a betegekre és a betegségekre, de a betegek és betegségek is hatnak a művészetre. Amikor az Érsebészeti Társaság említett szimpóziumára készültem, lenyűgözött egy svéd sebész elgondolkodtató könyve. Azt mutatta be, hogyan befolyásolják a betegségek az írók, művészek és zeneszerzők munkáját. Betegség ugyanis sok művész munkájára volt nagy hatással, sőt hozzájárult mesterművek megalkotásához, felejthetetlen élmények létrehozásához is. Egy Paganiniról készült rajzon például jól felismerhetők a hegedűvirtuóz *hyperflexibilis* ízületei. Tehát bizonyos izmai a kezén sokkal hajlékonyabbak voltak, mint a szokásos. Ez jellemző erre a betegségeire. Éppen ez teremtette meg az alapot virtuóz művészetéhez és tette képessé lélegzetelállító kettős fogásokra és futamokra, amelyekkel híressé vált.

– *A Mayo Klinika honlapján meglepetéssel láttam, hogy orvosi rajzolók is dolgoznak az intézményben. Ha persze megnézzünk egy orvosi atlaszt, egy pillantás alatt rájövünk a rejtett tartaléokra... A Mayon dolgozóknak mi a feladatuk?*

– Nyolc-tíz művész dolgozik rendszeresen a klinikának. Nemcsak rajzolók, hanem fényképészek, videó készítőik is. Ha különleges műtétek vannak, ők dokumentálják, s ekkor nagyon fontos a szakmai szakszerűség, ezért nem csinálhatja bárki. Ők készítik az illusztrációkat a kutatók, az orvosok tanulmányaihoz. Csak elismeréssel szólhatok napjaink érsebészeti atlaszillusztrátorairól. Intézetünk orvosi rajzóinak különleges munkája nagy érték. De ha visszatekintünk az időben, művészeti alkotások segítettek megőrizni a sebészet történetének sok emlékét és hozzájárultak ahhoz, hogy jobban megértsük a múltat. Ira Rutkow sebész és orvosi történész csodálatosan illusztrált sebészet-történeti könyvei értékes forrásai az elődeink által kezelt betegségeknek, az akkori sebészeknek és sebészi eljárásoknak. Távolabbra is tekinthetünk: évszázadokra visszamenően fontos szerepet játszik a művészet az orvosi szemléltetésben és a tudományos oktató tevékenységben is. Például ma is kézbe vesszük Andreas Vesalius

De Humani Corporis Fabrica című, 1543-ban közzé tett szenzációs munkáját – illetve annak modern kiadását –, hivatkozunk a fametszetein látottakra.

– *A művészetek alkalmat kínálnak, hogy áttérjünk a bűvészetre. Milyen a kapcsolata a bűvészetrel az első televíziós „Ki mit tud?”, 1962 óta? Azt már tudjuk, hogy segítette sebészkarrierjének indítása idején is...*

– A bűvészet máig tartó szerelem. Még mostanában is fellépek, ha orvosi kongresszusokon vagy például a Mayo jubileumán felkérnek. Néha családi, baráti körben is előfordul. Nagyon szép emlékek kötnek a bűvészethez, életem nagy ajándéka, hogy elkezdtem.

– *Sokat olvastam, hallottam is már erről, de személyesen öntől szeretném tudni a hiteles történetet, ki „fertőzte meg” a kártyákkal, gömbökkel?*

– A művészet – mert a bűvészetet annak tartom –, hamarabb érintett meg, mint a tudomány. Első ismerkedésem vele különleges és rejtélyes volt. Tízéves koromban Budapesten, a Magyar Amatőr Mágusok Egyesületének bemutatóján, apám egyik orvos kollégájának előadása lázba hozott. Azok a trükkök tetszettek a legjobban, amelyek a kézügyességre épültek. A megjelenő és eltűnő érmék és a bűvész okos kártyatrükkjei inspiráltak és izgattak engem, olyannyira, hogy elkezdtem gyakorolni éjjel és nappal. Dr. Takács Sándor volt az első tanárom, ő adta kezembe az első bűvészkönyvet. Azután új trükköket tanultam, és amit a híres bűvészekről találtam, azt mind elolvastam. Rodolfóval rengeteg időt töltöttem együtt, sokat bűvészkedtünk, együtt is gyakoroltunk. Nagyon szerettem és tiszteltem emberként és művészként egyaránt.

– *Hogyan került kapcsolatba a „Ki mit tud?” világával?*

– Édesanyámnak tetszett, hogy bűvészkedni kezdtem, támogatott, ő volt az első kritikussom, ő vitt el a válogatásra.

– *Emlékszik még a régi versenytársakra?*

– Leginkább Hacki Tamásra, aki az egyéb kategóriában füttyművészként különdíjas lett. Vele néha levelezni is szoktunk, jelenleg Németországban él, ismert fül-, orr-, gégész szakorvos. Tudom, hogy a paródia kategória akkori legjobbjá, Kern András közkedvelt színész lett. Koncz Zsuzsa sikeres énekes, ma is teltházas koncertjei vannak. A Metro együttes és a Benkó Dixieland Band is akkor lett ismert. A később feltűnt Ungár Anikóval jó barátok voltunk, hivatásos bűvész lett, voltunk közös tv-műsorban is. Kovács Katival, Gálvölgyi Jánossal szerepeltünk is együtt egy Desszertműsorban, amit Kepes András vezetett. Szép emlékek.

– *Mi az első „Ki mit tud?” utóélete az ön számára?*

– Varázsa van annak, hogy teljesen ismeretlenek hirtelen nagyon híresek lesznek. Mi egyik napról a másikra váltunk ismertté. Mindenki rólunk beszélt: én nyolcadikos általános iskolai tanuló voltam, és az utcán megállítottak, hogy te vagy a kis bűvész? Fantasztikus volt. Olyan lökést adott az életemnek, hogy a világ négy sarkáig meg sem álltam. 1973-ban ezüstérmet nyertem a bűvész-világbajnokságon Párizsban, s elhoztam

az aranyérmét Tokióból 1978-ban. Megnyertem az Amerikai Bűvész Társaság első díját és a Nyugati parton működő Pacific Coast Bűvész Szövetség Nagydíját (Grand Prix). Tagja vagyok a Mágikus Kastélynak (Magic Castle) Hollywoodban, ez a világ leghíresebb bűvész klubja. Azt hiszem, nem véletlen a mai tehetségkutatók töretlen népszerűsége sem, a lehetőségek persze most jobbak, mint a régi rendszerben voltak.

– *Mikor volt a legutóbbi fellépése?*

– Nem régen tartották a Mayo öregdiákok kongresszusát, a népes társaság létszáma 23 ezer, nyolcvan országban élnek, több mint ezren utaztak el Rochesterbe. Tekintettel a klinika 150 éves jubileumának közelségére, a szervezők műsorral készültek. Köztudott, hogy az alapító Mayo és két fia is szeretett utazni, szívesen jöttek át Európába – akkor, természetesen, hajóval. Az ilyen nagy, óceánt átszelő hajók utasai általában sokféle programon szórakozhatnak, tölthetik el a ma is többnapos utazás idejét. Nos, az egyik program bűvészelőadás lett, én szórakoztattam a vendégeket, köztük a „Mayo-családot”. Jó móka volt, tetszett a közönségnek is. Meg is kaptam a szokásos „kritikát”: a sebészek között ma én vagyok a legjobb bűvész, a bűvészek között pedig a legjobb sebész...

– *Tényleg annyira megragadta a bűvészet, hogy még tudományos kutatásra is adta a fejét?*

– Ez nem mostanában volt, de igaz. Az akció Harry Houdininek köszönhető, akit híres illuzionistaként ismer a világ. Houdini zseni volt, óriási eszménykép, világklasszis művész, egyedülálló showman és vakmerő kísérletező. Művészete iránti csodálatom eredménye az első tudományos kutatásom. Houdini apja rabbi volt, aki 1874-ben vándorolt ki Magyarországról az Egyesült Államokba. Houdini mindig úgy nyilatkozott, hogy ő Amerikában Appletonban, Wisconsin államban született 1874. április 6-án. A Pesti Zsidó Hitközség nyilvántartásában Rodolfóval, a nagy magyar bűvésszel felkutattuk születési bizonyítványát, amely szerint Weisz Sámuel és Cecília ötödik gyermekeként született Budapesten. 1874. március 24-én – az újabb lexikonokban már így is szerepel. Eredeti neve Weisz Erik volt, de a világ számára kezdettől fogva Harry Houdini néven vált ismertté. Nagyon büszke voltam Erikre, aki Magyarországról vándorolt ki a csodálatos Amerikába, és a világ leghíresebb bűvésze lett. Ugyanezt akartam tenni én is, 14 éves koromban – egy kis ideig.

– *Mielőtt beszélgetésünket befejeznénk, arra kérem, ossza meg a Szemle olvasóival „családi titkait”, rajzoljuk föl közeli hozzátartozójának portréját!*

– Szüleimről már beszéltem. Testvéreim közül Tamás és Zoltán sajnos már nem él, István és Mária Budapesten nyugdíjas. Nagyon büszke vagyok unokaöcsémre. Ifj. Gloviczki Zoltán a Pázmány Péter Katolikus Egyetem dékánhelyettese, docens, évekig volt oktatási helyettes államtitkár. Balázs kitűnő ortopéd traumatológus vállsebész Budapesten, Ákos a Gundel bankettfőnöke, de a többiek is, Gábor, István, Tamás remek emberek. Itteni családi képként legjobb, ha megnézzük a karácsonyi-újévi üdvözlőnként, amelyen mindenki rajta van, ilyet küldünk a barátainknak minden évben. Legutóbb is így volt, a következő szereplőkkel: feleségem – Monika Lecomte

Gloviczki –, akivel tíz éve élünk boldog házasságban. Lengyel származású francia állampolgár, az 1981. decemberi szükségállapot bevezetésekor emigrált Varsóból Franciaországba. Párizsban később kutatóorvosként dolgozott, az érbetegségek foglalkoztatták. Ennek révén ismerkedtünk meg, akkor én már évekkel korábban elvált voltam. Mónika eleinte a Mayon is orvosként dolgozott, de már évek óta festőművészként szerepel. Sokat utazunk, szerencsés esetben mindkettőnknek van saját programja is. 2017 is azzal kezdődött, hogy Monika két festményével volt jelen a Párizsi Szalon kiállításán, én pedig az érsebész-kongresszuson tartottam előadást. A családi fotón látható 1983-ban született Péter fiam, aki kommunikációt-újságírást tanult, doktorált, PhD minősítést szerzett, most főiskolai oktató Dél-Karolinában. Kiadás előtt áll harmadik verseskötete. Nagyon büszke vagyok magyar nyelvtudására, hibátlanul, akcentus nélkül beszél. Amikor itt voltak a szüleim, meghatódva hallgattam, milyen elmélyülten társalognak apámmal, akitől beszédstílusát, hanglejtését örökölte. Sokszor úgy érzem, mintha apám hangját hallanám most, amikor a fiam beszél. Júlia lányom 1984-ben született és a lovak nagy barátja lett. Versenylovas, állatorvosként diplomázott. Matematikus férjével, Benjaminszal New York Államban, Saratoga Springsben élnek, amely nagy lovas centrum. Ritkaság, hogy két gyermekem – egy év különbséggel – ugyanazon a napon, augusztus 15-én született... A képen látható még Monika első házasságából származó nagy fia, Michael, aki festőművész Párizsban. Nincs a képen első feleségem, Mátray Márta, de róla is szólnom kell. Budapesten színművészként szerepelt mielőtt kijöttünk, de Amerikában váltott és kerámiázást tanult, most jó nevű keramikusművész Minneapolisban. Kapcsolatunk konszolidált, nagyszerű anya, gyermekeink születésnapján, karácsonykor rendszeresen látjuk egymást.

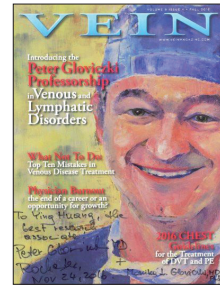
– *A nyíregyházi kapcsolat már nehezebbnek ígérkezik. Régen megszokadt?*

– Nosztalgiával gondolok Nyíregyházára, hiszen ott születtem, ott voltam kisgyerek, onnan indultam „a kis búvészként” a nagyvilág meghódítására. Nagyapám ismert ember volt ott, 1911-től saját fényképész műtermében várta a kuncsaftokat a város főterének szomszédságában. 1939-ben tudta nagyobb, elegánsabb szalonra cserélni a Zrínyi Ilona utca 2. szám alatt, amely éppen szemben volt a régivel. Ott lakott a családja is. A családi feljegyzésekből tudjuk, hogy nagyapám a háborúban tábori fényképész volt – meg is sebesült, ám felgyógyultan ott folytatta, ahonnan hazahozták –, az orosz és a román harcszíntereken örökítette meg a 65-ös Ludwig-bakák életét. Sajnos, csak néhány felvétel van meg. 1945-ben halt meg, aztán József fia vitte az üzletet 1951-ig, amikor az szövetkezetivé „vált”. Az én édesapám, Zoltán szintén jó helyen, a Bethlen Gábor utca 23-ban rendezte be a család otthonát, ott születtem. Ez a ház ma is megvan. Amikor néhány éve legnagyobb örömömre Nyíregyházán tartották a magyar érsebészek kongresszusát, előadást vállaltam. Elmentem a szülőházhhoz is, fénykép készült előtte, a felvételt becsben tartom. Egyébként rövid ideig laktunk ott, mindössze egy-két éves lehettem, amikor átköltöztünk egy nagyobb házba, a Szechenyi utca 10-be, ahol apám saját orvosi rendelőt is nyithatott. Őt kedvelték a nyíregyházi kórházban is, sok beteget beutalt oda a magánpraxisából. Most csak egyetlen Gloviczki, József nagybátyám Éva lánya él Nyíregyházán. Vele tartjuk a kapcsolatot,

ő ápolja a család emlékét. Sajnos, ritkán tudok elmenni szülővárosomba. „Gyógyír”, hogy a nyíregyházi érsebészekkel régóta tervezzük egy rangos szakmai rendezvényt a megszépült kórházba. Nemrégiben Koppenhágában találkoztam néhányukkal egy kongresszuson, s mindjárt első este csiszolni kezdtük a terveket.

– *Végül azt kérdezem, mi foglalkoztatja most?*

– Elérkezett az összegzés ideje. Tavaly köszöntöttek a tízezredik műtetem alkalmából, és 68 éves lettem. Mostani „státuszom” nagyon új: szeptemberben felmentésemet kértem az operációs kötelezettségek alól. Nem a műtőasztal mellett kell megvárni, hogy esetleg hibát kövessen el a korosodó kéz. Most hivatalosan főállásban az Amerikai Érsebészeti Társaság szakfolyóirata, a *Journal of Vascular Surgery* főszerkesztője vagyok. Próbálok rendezni az utóbbi évek történéseit, befejezni, amire korábban nem maradt idő. Kítüntetésem is méltó helyre kerülnek az itthoni dolgozószobámban. Büszke vagyok, hogy alma materem, a budapesti Semmelweis Orvostudományi Egyetem díszdoktorává fogadott. Megkaptam Párizs Városának Medálját, és a Német Érsebész Társaság legmagasabb kitüntetését. Voltam az Év Orvosa, az Év Tanára.

Gloviczki Péter főorvos 10 000. műtete után az operáló team-mel, 2016. március 21-én. – A Véná című szakfolyóirat címlapja a Monika Gloviczki által festett portréval, 2016. november

Nemrégiben részt vettem egy tipikus amerikai ünnepségen Seattle-ben: az én nevemet viseli Washington Állam Orvostudományi Egyetemén az újonnan létesített érsebész professzori státusz. Ez ahhoz hasonló megtiszteltetés, mint a Mayon a Gonda Érsebészeti Központ neve. Csakhogy én nem adománnyal, hanem tudományos eredményeimmel járultam hozzá. Ez az első alkalom, hogy érsebészről neveztek el egy katedrát Amerikában, a vénás- és nyirokbetegségek területén. A „Véna” című szakújság külön meglepetése volt, hogy az aktuális címlapon az én egész oldalas portrém szerepelt – de nem fénykép, hanem feleségem, Monika festménye. Az év elején örömhírt kaptam: megjelent „Vénás és nyirokrendszeri betegségek” című kézikönyvem negyedik kiadása. Nemcsak én, hanem a szakma is várta, az utóbbi hónapokban a korábbi kiadásból megmaradt néhány példányt már 1000 dollárért szállította az Amazon. Rengeteg tennivaló vár az érsebészeti folyóirat szerkesztésében és a szakmai társaságokban, amelyeknek tagja vagyok – többnek évekig vezetője is voltam. Máris itt van számos újabb kongresszusi meghívó, felkérés. És néha még bűvészkedésre is kell egy kis idő. Talán arra is jut belőle, hogy időnként elkészítsem kedvenc menümet: tyúkhúsleves, rántott csirke uborkasalátával... Nem tartok attól, hogy unatkozni fogok.